

УДК 796.012.3

METODY PRACY Z DZIEĆMI NIEPEŁNOSPRAWNYMI W TYM Z AUTYZMEM BAZUJĄCE NA AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Jolanta Krystyna TOMPOROWSKA

Akademia Nauk Stosowanych w Grudziądzu, Polska

Wprowadzenie. Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, autyzmem czy sprzężeniami np. dodatkowo z wadą wzroku lub słuchu wymaga doboru metod, które odpowiadają cechom funkcjonowania poznawczego dzieci oraz ich stanu zdrowotnego. Organizując kształcenie uczniów z niepełnosprawnością, będziemy więc działać wielozmysłowo (polisensorycznie), obrazowo, wykorzystując aktywności ruchowe, odwołując się do bliskich uczniom doświadczeń związanych z własnym ciałem, przyrodą, otoczeniem społecznym. Metody charakteryzujące się powyższymi cechami mogą efektywnie wspierać rozwój dzieci o różnym zakresie sprawności i możliwości. Najnowsze odkrycia nauk pedagogicznych oraz neuronauk wskazują jednoznacznie na wzrost potencjału intelektualnego dzieci powiązany z aktywnością fizyczną [1].

Cel / Zadanie. Prezentacja skutecznych metod terapeutycznych bazujących na aktywności ruchowej w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi w placówkach oświatowych w Polsce z uwzględnieniem badań własnych.

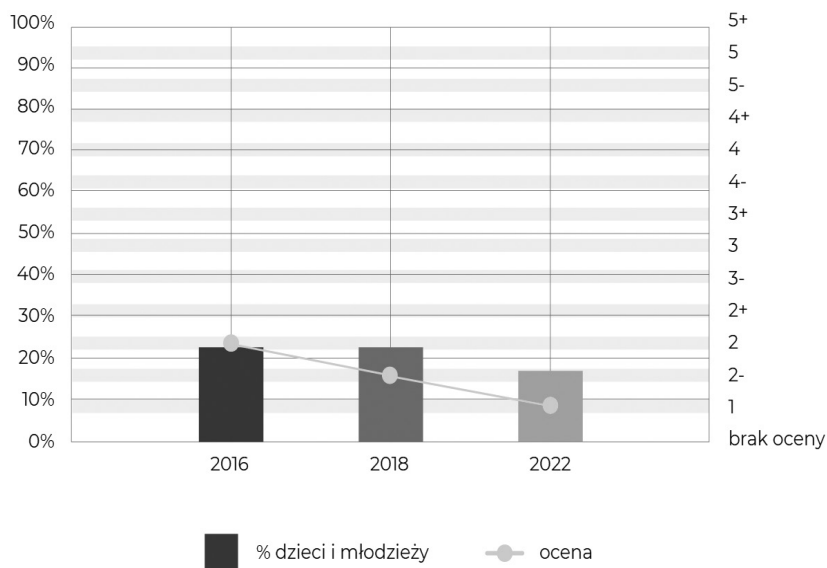
Metody. Analiza literatury. Analiza baz danych. Obserwacje własne uczestniczące i inne.

Wyniki. Zastosowanie takich metod psychomotorycznych jak „Metoda Rozwoju Motorycznego Veroniki Sherborne”, „Dobry Start” Marty Bogdanowicz, „Metoda Integracji Sensorycznej”, „Kinezylogia Edukacyjna” wg Paula Dennisona, „Gimnastyka kreatywna” Rudolfa Labana, Programy Aktywności M. Ch. Knillów „Świadomość ciała, Kontakt, Komunikacja”, „Metoda aktywnego słuchania muzyki” Batii Straussa, Metoda Stymulacji Bazalnej opracowana przez *prof. Andreeasa Fröhlicha*, „Metoda ośrodków pracy Marii Grzegorzewskiej” itp. pozytywnie wpływają na rozwój procesów poznawczych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w szczególności z niepełnosprawnością intelektualną i ruchową, wadami wzroku i słuchu oraz zaburzeniami ze spektrum autyzmu [2, 3, 4, 5]. Celowe stosowanie różnych form aktywności ruchowej w aktywizacji procesów poznawczych u dzieci i młodzieży jest ważnym społecznie zadaniem naukowym i praktycznym.

W latach 2022–2024 kierując się powyższym i uznając, że trafność kształtowania programów edukacji w odniesieniu do uczniów z niepełnosprawnościami wysoce uzależniona jest od właściwego doboru metod pracy, w tym opartych o aktywność ruchową postanowiłam opracować Autorski Program Aktywności Ruchowej APAR do pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami, w tym z autyzmem oraz zbadać jego faktyczny wpływ na poprawę funkcji poznawczych w zaprogramowanym czasie. Program APAR jest nowatorską metodą pracy z uczniami, choć bazuje na sprawdzonych metodach aktywności ruchowej opisanych przez innych autorów. Zawiera szereg ćwiczeń mojego autorstwa z zakresu motoryki małej oraz motoryki dużej. Program APAR wykorzystuję w codziennej pracy w gdyńskiej Szkole Podstawowej Specjalnej, a uzyskane wyniki badań pomogą mi skuteczniej monitorować i kształtować przebieg procesów oraz funkcji poznawczych u dzieci i młodzieży szczególnie ze spektrum autyzmu.

Dyskusja i wnioski. Stan aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce obniża się. Tymczasem spełnianie rekomendacji dotyczącej aktywności fizycznej wiąże się z lepszym rozwojem poznawczym (w tym wynikami w nauce) i ruchowym, zdrowiem psychospołecznym, układu krążeniowo-oddechowego, kości czy mniejszym ryzykiem urazów [6].

Wykres 1. Zmiany% dzieci i młodzieży spełniających rekomendację przynajmniej 60 minut umiarkowanej lub intensywnej aktywności fizycznej dziennie przez siedem dni w tygodniu, na podstawie wyliczeń z danych uwzględnionych w analizie Global Matrix w trzech edycjach analizy.

Źródło: <https://www.awf.edu.pl/uczelnia/aktualnosci/raport-o-stanie-aktywnosci-fizycznej-dzieci-i-mlodziezy-w-polsce>

Japonia przeprowadza ogólnokrajową ankietę sprawności fizycznej młodzieży w wieku 12–19 lat każdego roku od 1964 r. Badanie jest testem, który ocenia osiem składników sprawności fizycznej: szybkość, całkowitą wytrzymałość ciała, siłę chwilową, zręczność, siłę mięśni, wytrzymałość mięśni, elastyczność i zwinność. Kraj ten staje się przykładem dla wszystkich na świecie. Żaden inny kraj, poza Japonią nie przeprowadza corocznego krajowego badania sprawności fizycznej systematycznie od 60 lat [7]. Korzystanie z aktualizowanych danych pozwala m.in. na dostosowanie projektów aktywności fizycznej w szkołach prowadząc do poprawy i rozwoju dzieci i młodzieży w poddanych badaniu obszarach. Sprawność fizyczna leży u podstaw różnych działań człowieka. Pomaga

rozwinąć zdrowy umysł i dać motywację i witalność, aby stawić czoła problemom. Sprawność fizyczna wspiera zdrowy rozwój młodzieży i jest niezbędna, aby ludzie mogli prowadzić bogatsze i pełniejsze życie.

Piśmiennictwo

- 1 <https://karger.com/dne/article-pdf/32/3/249/3892314/000316648.pdf>
- 2 <https://pedagogika-specjalna.edu.pl/warsztat-pracy/metody-pracy/metody-pracy-z-dziecmi-z-niepelnosprawnoscia-intelektualna>
- 3 E. Wysocka, Diagnostyka pedagogiczna. Nowe obszary i rozwiązania metodologiczne, PWN, Warszawa, 2021.
- 4 M. Knill, Ch. Knill, Programy aktywności. Świadomość ciała, kontakt i komunikacja, Wydawnictwo KOMPENDIUM, Warszawa 2006.
- 5 A. Fröhlich (red.), Edukacja bazalna. Nauczanie i terapia dzieci z głęboką niepełnosprawnością, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk, 2015.
- 6 <https://www.awf.edu.pl/uczelnia/aktualnosci/raport-o-stanie-aktywnosci-fizycznej-dzieci-i-mlodziezy-w-polsce>
- 7 <https://www.mext.go.jp/sports/index.html>